

EWA JANKOWSKA

Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu

PIOTR SIEMIĄTKOWSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**POZIOM ROZWOJU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO A NAPŁYW
BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH
W WYBRANYCH KRAJACH UE**

1. Wprowadzenie

Współczesne gospodarki charakteryzują się coraz to wyższym poziomem umiędzynarodowienia. Jest to efekt globalizacji, która dotyka dzisiaj prawie każdego obszaru życia społeczno-gospodarczego. Proces ten wyznacza również ramy rozwoju ekonomicznego krajów, stymulując zarówno czynniki sprzyjające, jak i utrudniające wzrost.

W grupie czynników utrudniających rozwój gospodarczy literatura wymienia przede wszystkim:

- zacofanie infrastruktury przemysłowej,
- brak możliwości modernizacji i wprowadzenia nowych technologii,
- słabe uprzemysłowienie,
- niezadowolenie społeczeństwa wynikające z wykluczenia społecznego i brak perspektyw na przyszłość.

Mówi się jednak, że dzięki globalizacji czynniki te mogą być przewyżczone. Procesy zachodzące w globalnej gospodarce sprawiają bowiem, że to co jest niedostępne dla krajów wcześniej zamkniętych, staje otworem dla gospodarek umiędzynarodowionych.

Globalizacja niesie jednak ze sobą także negatywne skutki. Często zalicza się do nich pogłębianie, czy wręcz tworzenie dysproporcji rozwojowych, a co się z tym wiąże marginalizowanie niektórych jednostek, zbiorowości, czy też całych krajów.

Paradoksalnie dysproporcje te mogą zostać przewyżczone właśnie dzięki globalizacji. Zmniejszenie dysproporcji w rozwoju gospodarczym między państwami może odbywać się poprzez:

- gotowość państw do współpracy i inwestowania w innych krajach,
- ułatwianie krajom o najniższym poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego dostępu do rynków i technologii krajów rozwiniętych,
- przeciwdziałanie opóźnieniom technologicznym.

Nawet niezbyt uważna obserwacja rzeczywistości gospodarczej daje pewien obraz kluczowych następstw globalizacji dla gospodarki światowej. Jednym z najbardziej spektakularnych i najważniejszych jest napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Międzynarodowe przepływy kapitału w tej formie są dzisiaj wszechobecne, a ich skala ogromna. Korporacje transnarodowe, które są głównym źródłem BIZ, funkcjonują praktycznie we wszystkich krajach na świecie. Zastanawiając się nad przyczynami eksplozji międzynarodowej migracji kapitału produkcyjnego oraz nad jej kierunkami warto zwrócić uwagę na

wskazywaną przez inwestorów w badaniach główną grupę motywów lokalizacji kapitału za granicą. Stanowią ją czynniki popytowe.

Dystans, jaki dzieli kraje słabiej rozwinięte pod względem gospodarczo – społecznym od krajów wysoko rozwiniętych można ocenić wykorzystując m.in. wskaźnik rozwoju społecznego HDI. Wskaźnik HDI określa poziom rozwoju społeczno – gospodarczego danego kraju w odniesieniu do innych krajów, zarówno w danym momencie, jak i w odcinku czasu.

Zdolności nabywcze konsumentów, a tym samym realny popyt w dużej mierze zależą od poziomu życia, rozwoju społeczno-ekonomicznego oraz stopy ubóstwa. Zasadnym wydaje się zatem dokonanie analizy korelacji napływu BIZ ze zmianami poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego, co niniejszym stanowi podstawowy cel tego artykułu.

2. Podstawowe czynniki warunkujące napływ BIZ¹

Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki zależy od wielu różnorodnych czynników. Decyzja o dokonaniu przeniesienia części działalności za granicę jest niezwykle trudna, a proces decyzyjny zazwyczaj długotrwały i skomplikowany.

W klasycznym, teoretycznym ujęciu determinanty napływających inwestycji można zasadniczo podzielić na cztery grupy: ekonomiczne, formalno-instytucjonalne, naturalne oraz społeczno-kulturowe.

Najważniejszą determinantą ekonomiczną jest infrastruktura. Stanowi ona zarazem jeden z podstawowych wyznaczników podejmowania inwestycji za granicą. Istotne są tutaj wszelkie rodzaje infrastruktury, jednak największe znaczenie posiada infrastruktura transportowa. Nie jest tajemnicą, iż wiele najbardziej dzisiaj rozwiniętych gospodarek na świecie zyskało możliwość przeskoczenia na wyższy poziom rozwoju właśnie dzięki dobrze rozwiniętej sieci autostrad i dróg. Lokowanie bowiem inwestycji w miejscu słabo skomunikowanym skazuje inwestora na kłopoty logistyczne. Przy bardziej intensywnej eksploatacji mogą nawet nastąpić przestoje. W dzisiejszej, globalnej gospodarce sam sprawny transport jednak nie wystarczy. Oprócz tego istotne są także inne rodzaje infrastruktury, takie jak energetyczna, instytucje obsługujące obrót gospodarczy czy wreszcie, chyba najważniejsza, infrastruktura telekomunikacyjna².

Obok infrastruktury w tej grupie czynników bierze się pod uwagę także stan gospodarki i perspektywy jej rozwoju. Szczególną uwagę zwraca się tutaj na stopę wzrostu gospodarczego, tempo wzrostu inwestycji, stopę bezrobocia i inflacji, a także wielkość deficytu budżetowego.

Najbardziej pojemną grupę determinant inwestycji napływających stanowią determinanty formalno-instytucjonalne. Na ten typ czynników główny wpływ wywierają uwarunkowania polityczne. Zalicza się tutaj zazwyczaj czynniki wpływające na ogólną stabilność systemu politycznego kraju przyjmującego, uwarunkowania wynikające z polityki gospodarczej rządu, które mogą stanowić przyczynę strat dla inwestorów oraz regulacje prawne.

¹ Szerzej na temat wyznaczników napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych zob. G.Górniewicz, P.Siemiątkowski, *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, TNOiK, Toruń 2006.

² Zob. P. Siemiątkowski, *Determinanty ekonomiczne napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski, w pracy zbior. pod red. E. Urbańczyka, Strategie wzrostu wartości przedsiębiorstwa. Teoria i praktyka, tom 1, Wydawnictwo KREOS, Szczecin 2005, s.331 i n.*

W podgrupie determinant politycznych najistotniejsza jest polityka gospodarcza rządu. Zalicza się do niej na przykład politykę gospodarczą wobec inwestycji zagranicznych. Jest to jeden z najistotniejszych w omawianym obszarze elementów, ponieważ rząd może w tym przypadku stosować pewne zachęty w celu przyciągnięcia większej liczby inwestorów zagranicznych. Oczywiście im lepsze zachęty, tym bardziej opłacalna inwestycja. Jeżeli rząd natomiast utrudnia działania inwestorom, opłacalność inwestycji spada. W tej grupie znalazły się także ograniczenia w zatrudnianiu cudzoziemców oraz w nabywaniu przez nich nieruchomości. Te dwa rodzaje uwarunkowań są jednymi z kluczowych determinant inwestycji zagranicznych, często stanowią one poważne ograniczenie napływu inwestycji.

Napływ inwestycji może także skutecznie zostać zahamowany przez poważniejsze ograniczenia wywozu wypracowanego zysku, ograniczenia w przepływie kapitału oraz wynagrodzeń.

Trzecia podgrupa determinant formalno-instytucjonalnych są regulacje prawne, które wpływają na ogólną sprawność obrotu gospodarczego. Zalicza się do nich akty prawne, które oddziałują na całość działalności gospodarczej w danym kraju, takie jak kodeksy handlowy i pracy, prawo patentowe, autorskie, ustawodawstwo antymonopolowe oraz ogólna sytuacja systemu sądowego w kwestiach gospodarczych. Jakość powyższych aktów prawnych może równie skutecznie zniechęcać, co i przyciągać inwestorów.

Trzecia grupa determinant inwestycji napływających to warunki naturalne. Zalicza się tutaj przede wszystkim takie czynniki jak: położenie geograficzne, występowanie zasobów naturalnych oraz klimat.

Ostatnia grupa uwarunkowań inwestycji napływających to determinanty społeczno-kulturowe. Praktyka gospodarcza wielu krajów i największych nawet korporacji pokazała, że nieodpowiedzialne potraktowanie różnic językowych, religijnych czy rasowych może oznaczać zakończenie kontaktów biznesowych i to nie tylko z danym krajem, ale z całą grupą krajów.

Wśród uwarunkowań społeczno-kulturowych istotne są również postawy społeczne, w tym postawy i ruchy nacjonalistyczne. Napływ inwestycji determinuje także bieżąca struktura demograficzna, kraju przyjmującego, zwłaszcza według wieku i wykształcenia. Czynniki te mają istotne przełożenie na jakość rynku zbytu. Stosowane modele edukacji wpływają między innymi na jakość kadry pracowniczej w przyszłości. Pozostałe czynniki z powyższej grupy to polityka socjalna państwa, tempo przemian społecznych, poziom urbanizacji oraz tak zwane wzorce działań, takie jak: występowanie zjawiska korupcji, respektowanie prawa oraz etyka pracy zawodowej.

Przedstawione wyżej determinanty napływu bezpośrednich inwestycji stanowią zwartą grupę cech kraju, która analizowana przez potencjalnego inwestora jako całość daje obraz atrakcyjności danej gospodarki. Jedne mogą bardziej, inne mniej zachęcać korporacje zagraniczne do inwestowania kapitału. Wysoka jakość jednego z opisanych powyżej obszarów, przy miernej jakości pozostałych oznacza zwykle porażkę polityki zachęt inwestycyjnych. Poprawianie sytuacji w zakresie owych czynników leży w dobrze pojętym interesie każdej gospodarki. Jak widać są to bowiem istotne determinanty rozwoju gospodarczego, które mają kluczowy wpływ na rozwój każdego kraju. Jeśli przy tym uda się przyciągnąć zagraniczny kapitał - efekt będzie podwójny.

W praktyce inwestorzy zagraniczni zwracają przede wszystkim uwagę na dwie zasadnicze kwestie: stabilność gospodarki i perspektywy jej rozwoju oraz na rozmiary i chłonność potencjalnego rynku zbytu. Jak wskazują badania te dwa czynniki stanowią najistot-

niejszy motyw wyboru miejsca dokonania inwestycji za granicą. Wydaje się to zrozumiałe, bowiem dokonanie lokaty kapitału w kraju niestabilnym ekonomicznie czy politycznie obciążone jest ogromnym ryzykiem. Należy pamiętać, że BIZ mają zwykle charakter długookresowy, a ich lokaty w ryzykownym miejscu spowodowałyby potencjalną konieczność niespodziewanego wycofania inwestycji. Taka sytuacja generowałaby oczywiście ogromne koszty, na które większość firm nie jest w stanie sobie pozwolić.

Tak naprawdę wszystkie wyżej wymienione czynniki mają istotny wpływ na rozwój gospodarczy, a ten z kolei przekłada się na poziom i jakość życia. Tym samym w jakimś sensie determinanty napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych są także wyznacznikiem poziomu życia.

3. Korelacja BIZ i HDI

Jak już wyżej wspomniano, jedną z kluczowych determinant napływu BIZ jest stan gospodarki i perspektywy jej rozwoju. Jednym z najbardziej popularnych, syntetycznych wskaźników, które określają poziom rozwoju społeczno-gospodarczego w odniesieniu do innych krajów, jest wskaźnik rozwoju społecznego HDI. Zasadnym wydaje się zatem zbadać czy, i w jakim stopniu, napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest skorelowany ze zmianami omawianego wskaźnika.

Kraje, które poddane zostały analizie w niniejszym opracowaniu można podzielić na dwie grupy. Pierwszą tworzą kraje tzw. „starej” Unii Europejskiej (tzn. Francja, Hiszpania, Niemcy i Wielka Brytania), drugą – kraje, które stały się członkami UE 1 maja 2004 roku (Czechy, Polska, Słowacja, Słowenia).

Tabela 1. Wartość wskaźnika rozwoju społecznego i bezpośrednich inwestycji zagranicznych (w mld USD) w latach 2000 - 2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Francja										
HDI	0,917	0,924	0,928	0,925	0,932	0,938	0,942	0,952	0,952	0,961
BIZ	43250	55190	51505	42498	31 371	84 951	78154	96221	62257	59628
Hiszpania										
HDI	0,899	0,908	0,913	0,918	0,920	0,928	0,938	0,949	0,949	0,955
BIZ	37523	28005	21193	25926	24 761	25 020	36949	64264	73293	15030
Niemcy										
HDI	0,911	0,921	0,925	0,921	0,925	0,930	0,932	0,935	0,935	0,947
BIZ	20308	33918	38033	29202	-15113	41 969	57147	76543	24435	35606
Wielka Brytania										
HDI	0,918	0,923	0,928	0,930	0,936	0,939	0,940	0,946	0,946	0,947
BIZ	13042	61958	24945	16778	56 214	17790	15618	18638	91 487	45
Czechy										
HDI	0,843	0,844	0,849	0,861	0,868	0,874	0,885	0,891	0,891	0,903
BIZ	4984	5639	9319	2101	4974	10991	7032	10444	6451	2725
Polska										
HDI	0,814	0,828	0,833	0,841	0,850	0,858	0,862	0,870	0,870	0,880
BIZ	9341	5713	4119	4589	12873	7 724	13922	23561	14689	11395
Słowacja										
HDI	0,825	0,831	0,835	0,836	0,842	0,849	0,856	0,863	0,863	0,880
BIZ	1925	1579	4012	756	1 261	1 908	4165	3581	3411	-50
Słowenia										
HDI	0,861	0,874	0,879	0,881	0,895	0,904	0,910	0,917	0,917	0,929
BIZ	176	442	1686	333	827	496	363	1514	1924	-67

Źródło: opracowanie własne na podst.: Human Rights and Human Development, Human Development Report 2000, UNDP, New York 2000; Making New Technologies Work for Human Development, Human Development Report 2001, UNDP, New York 2001; Deepening Democracy in a Fragmented World, Human Development Report 2002, UNDP, New York 2002; Millenium Development Goals: A Compact Among Nations to End Human Poverty, Human Development Report 2003, UNDP, New York 2003; Cultural Liberty in Today's Diverse World, Human Development Report 2004, UNDP, New York 2004; International Cooperation at a Crossroads: Aid, Trade and Security in an Unequal World, Human Development Report 2005, UNDP, New York 2005, Beyond scarcity: Power, poverty and the global water crisis, Human Development Report 2006, UNDP, New York 2006; Fighting climate change: Human solidarity in a divided world, Human Development Report 2008, UNDP, New York 2008; Overcoming barriers: Human mobility and development, Human Development Report 2009, UNDP, New York 2009; Word Investment Report 2002. Transnational Corporations and Export Competitiveness, UNCTAD, New York and Geneva 2002, s.300; World Investment Report 2005, Transnational Corporations, and the Internationalization of R&D, UNCTAD, New York and Geneva 2005, s.303; World Investment Report 2008, Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge, UNCTAD, New York and Geneva 2008, s.253; World Investment Report 2010, Investing in a Low-Carbon Economy, UNCTAD, New York and Geneva 2010, s.167.

Przeciętnie rzecz biorąc wartość wskaźnika HDI w latach 2000 – 2009 zwiększyła się we wszystkich wskazanych krajach. W przypadku pierwszej grupy państw wartości HDI w całym badanym okresie kształtowały się na poziomie powyżej 0,9 (z wyjątkiem Hiszpanii w 2000 r. – 0,899). Wartości, jakie przyjmował ten wskaźnik dla drugiej grupy państw były znacznie niższe i w latach 2000 – 2004 dla wszystkich krajów z tej grupy przyjmował wartości w przedziale od 0,814 do 0,895. Wartości HDI powyżej 0,9 odnotowano w przypadku tylko dwóch krajów: Słowenii (począwszy od 2005 r.) i Czech (w 2009 r.).

Najwyższą wartość wśród wszystkich analizowanych krajów wskaźnik HDI przyjmował w latach 2000 – 2005 dla Wielkiej Brytanii (od 0,918 w 2000 r. do 0,939 w 2005 r.), a od 2006 r. największe wartości wskaźnik osiągał w przypadku Francji. Można zatem przyjąć, że najwyższy poziom rozwoju społeczno – gospodarczego wśród badanych krajów występował w Wielkiej Brytanii i Francji. Najniższe wartości HDI zanotował w latach 2000 – 2002 w przypadku Polski, natomiast w okresie 2003 – 2009 – Słowacji.

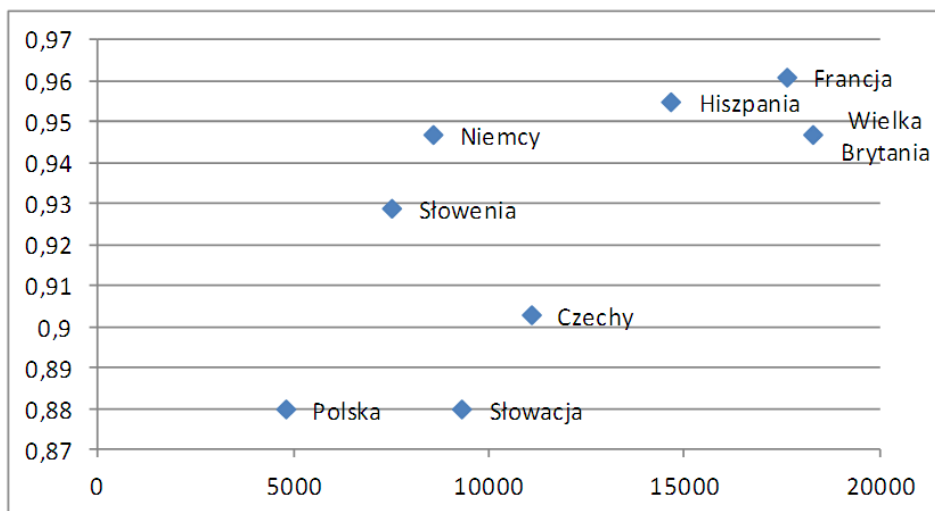
Jeśli chodzi o dynamikę napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, to była ona różna w zależności od kraju. Największe napływy inwestycji odnotowały oczywiście najbogatsze kraje UE, tzn. Francja i Wielka Brytania. Nie można mówić jednak o jakiejś jednolitej tendencji w tym zakresie. Warto podkreślić wyjątkową sytuację, która w 2004 roku dotknęła Niemcy. Zagraniczni inwestorzy wycofali stąd ponad 15 mld USD, co oznacza wystąpienie tzw. dezinvestycji.

Nie można zatem wskazać jednej, zasadniczej, niezmiennej zależności pomiędzy dynamiką napływu BIZ a zmianami wysokości HDI. Jedyne co w tej sytuacji (na podstawie danych wykorzystywanych w analizie) można wywnioskować to to, że kraje o wyższym poziomie HDI przyjmują znacznie większe ilości zagranicznego kapitału. Stwierdzenie to jest jednak prawdziwe jedynie gdy dokonuje się porównań krajów „starej” i „nowej” Unii. Oznacza to, że kraje będące dłużej członkami Unii Europejskiej zasadniczo charakteryzują się wyższym poziomem rozwoju gospodarczo - społecznego i przyjmują znacznie więcej kapitału niż tzw. „nowe” kraje, w których poziom tego rozwoju jest niższy.

Jeśli natomiast zglobalizowalibyśmy powyższą tezę, okazuje się, że w przypadku Słowenii HDI osiąga najwyższe wartości z grupy krajów UE12, jednak przyjmuje względnie mało zagranicznego kapitału w ujęciu bezwzględnym.

W związku z tym, że wykorzystując dane przedstawione w tabeli 1 nie można wyciągnąć jednoznacznych wniosków co do istniejących korelacji między dynamiką napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych a wartościami przyjmowanymi przez wskaźnik rozwoju społecznego, uzasadnionym wydaje się zaprezentowanie zestawienia poziomu wskaźnika HDI z wysokością zasobów BIZ per capita.

Przedstawione na rysunku 1 zestawienie pokazuje, iż można wskazać zależność występującą pomiędzy wielkością zasobów BIZ per capita a wartościami, jakie przyjmuje HDI. Wyraźnie widać, że kraje Europy Zachodniej, znajdujące się na wyższym poziomie rozwoju ekonomiczno - społecznego, uzyskujące większe wartości HDI, przyjmują znacząco wyższe wielkości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w przeliczeniu na jednego mieszkańca aniżeli ma to miejsce w przypadku pozostałych krajów poddanych analizie. Wyjątek stanowią Niemcy, gdzie wartość zasobów BIZ per capita kształtuje się na średnim poziomie pozostałych krajów. Przyczyny takiego stanu rzeczy można zapewne upatrywać w liczbie mieszkańców. Ponad 80 milionów obywateli Niemiec znacząco pomniejsza wartości per capita.

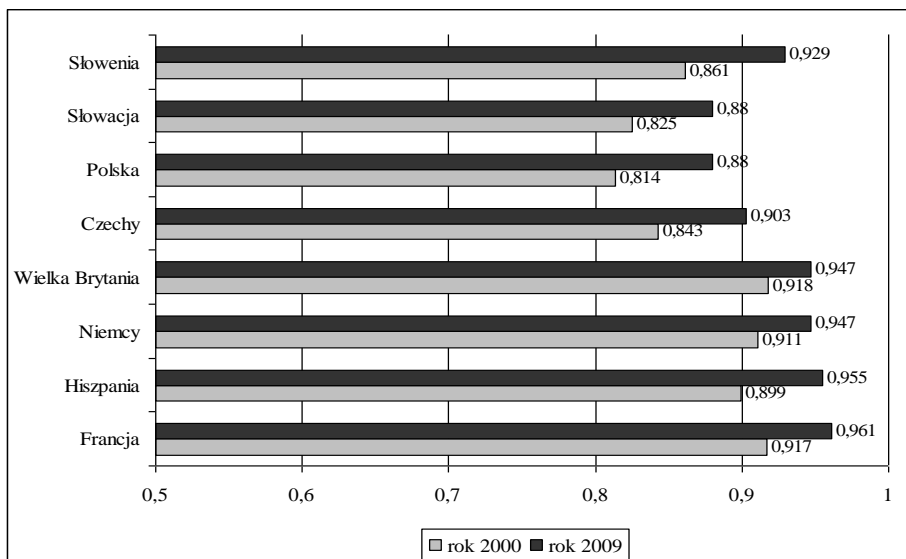

Rys. 1. Zasoby BIZ per capita (w USD) a wartość HDI (stan na koniec 2009 roku)

Źródło: jak do tab. 1.

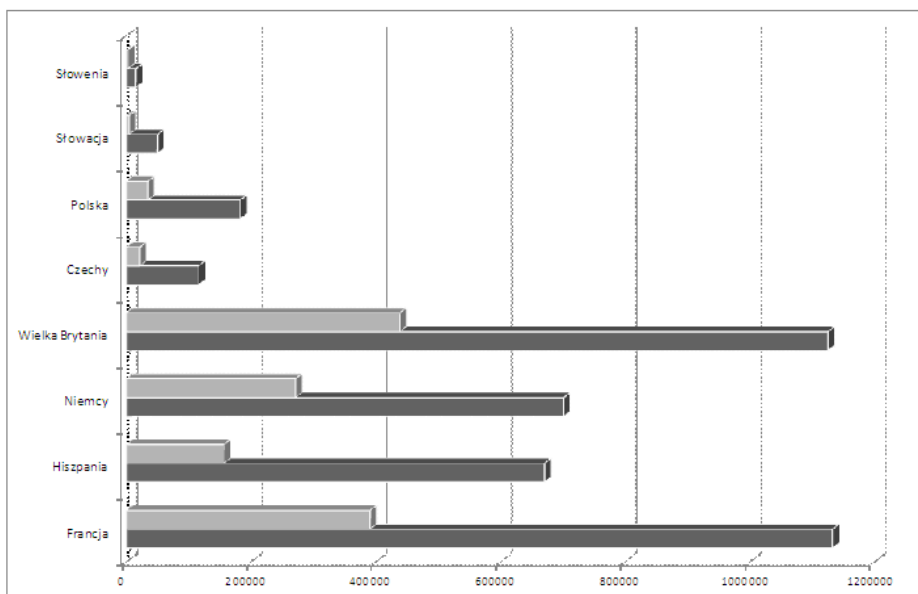
W latach 2000 – 2009 dystans, który dzielił kraje o najniższej wartości wskaźnika rozwoju społecznego od krajów osiągających wartości najwyższe, systematycznie zmniejszał się (w 2000 r. wynosił średnio 0,076 punktu wartości HDI, a w 2009 r. – około 0,055) [zob. rys.2]. Można zatem przyjąć, że różnice występujące w rozwoju społeczno – gospodarczym między dwiema analizowanymi grupami krajów, ulegały zmniejszeniu. Na uwagę zasługuje również fakt, iż wartość wskaźnika HDI w całym badanym okresie wzrastała w przypadku wszystkich krajów (z wyjątkiem Francji i Niemiec w 2009 r.).

Największy wzrost wartości wskaźnika rozwoju społecznego w latach 2000 – 2009 zanotowano w przypadku Słowenii (o 0,068 punktu wartości HDI) i Polski (o 0,066). Można zatem wnioskować, że w przypadku tych dwóch krajów, w porównaniu z innymi państwami poddanymi analizie, miał miejsce największy wzrost rozwoju w sferze nie tylko ekonomicznej, ale również społecznej. Niewątpliwy wpływ na wzrost wartości wskaźnika HDI, a co za tym idzie wzrost poziomu rozwoju gospodarczego, ma napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wszystkie analizowane kraje w okresie 2000 – 2009 przyjmowały inwestycje zagraniczne.

Rys. 2. Wartość wskaźnika HDI w latach 2000 i 2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Human Rights and Human Development, Human Development Report 2000*, op.cit., *Overcoming barriers: Human mobility and development, Human Development Report 2009*, op. cit.

Rys. 3. Napływ BIZ (w mln USD) w latach 2000 - 2009

Źródło: opracowanie własne na podst.: *World Investment Report 2010*, op. cit., s.172.

Jak wskazują dane przedstawione na rysunku 3 wartość zasobów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w badanych krajach znacząco wzrosła pomiędzy rokiem 2000 a 2009. Spośród krajów Europy Środkowowschodniej (ESW) najwyższe zasoby BIZ w 2000 roku posiadała Polska – ponad 34 mld USD, nieco mniejsze Czechy, natomiast w przypadku Słowacji i Słowenii zasoby te były nominalnie znacznie mniejsze. Łączna wartość zasobów BIZ w tych czterech krajach w 2000 roku ukształtowała się na poziomie ponad 63 mld USD.

Wśród krajów tzw. „starej” Unii największe zasoby BIZ w 2000 roku przypadają na Wielką Brytanię – ponad 438 mld USD. Nieco mniejsze zasoby posiadała Francja – 390 mld USD, następnie Niemcy 271 mld USD oraz Hiszpania – 156 mld USD.

Widać zatem wyraźnie, iż pomiędzy dwoma badanymi grupami krajów istniała przepaść jeśli chodzi o wartość napływającego kapitału zagranicznego. Nie powinno to budzić zdziwienia, bowiem kapitał zaczął napływać do krajów ESW zaledwie przed dekadą (na przełomie lat 80-tych i 90-tych XX wieku).

W 2009 roku najwyższa wartość zasobów BIZ przypadła na Wielką Brytanię i Francję – po ponad 1,2 bln USD. Spośród badanych krajów tzw. „nowej” UE najwięcej inwestycji zagranicznych łącznie napłynęło do Polski – prawie 183 mld USD.

Podsumowując należy stwierdzić, iż dysproporcje w wielkości zasobów są nadal widoczne. Jednak rozmiary tych dysproporcji w ciągu badanej dekady zmniejszyły się znacząco. O ile w 2000 roku stosunek zasobów bezpośrednich inwestycji zagranicznych w badanych krajach Starej Unii do zasobów BIZ w omawianej grupie krajów Nowej Unii wynosił 20, to w roku 2009 wartość tego ilorazu zmniejszyła się do niespełna 10. Zasoby BIZ w badanych krajach Europy Środkowowschodniej były w 2009 roku prawie sześciokrotnie większe, aniżeli w 2000 roku, natomiast w krajach Europy Zachodniej niespełna trzykrotnie większe. W tym samym czasie średnie wartości wskaźnika rozwoju społecznego w grupie krajów bogatych wzrosły o 4,53%, a w pozostałych krajach - o 7,45%.

Zaprezentowane powyższej rozważania pozwalają sformułować najważniejszy wniosek z niniejszego opracowania: obie badane wielkości pozostają w korelacji. Można zatem stwierdzić, iż zachodzi tutaj swoistego rodzaju sprzężenie zwrotne. Wzrost poziomu życia (mierzony wartością wskaźnika rozwoju społecznego) wpływa na zwiększenie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki. Zwiększenie dynamiki wzrostu gospodarczego, wyrażonej jako tempo zmian PKB per capita (które stanowi jeden ze wskaźników cząstkowych wykorzystywanych przy wyznaczaniu wartości HDI) przekłada się na wzrost popytu krajowego, który jest jednym z głównych wyznaczników napływu inwestycji z zagranicy. Z drugiej strony zwiększony napływ BIZ powoduje tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę infrastruktury, dostosowanie prawodawstwa do standardów międzynarodowych itd., a to z kolei przekłada się na poprawę jakości życia w danym kraju³. Powstaje zatem klasyczna spirala napędzana efektami mnożnikowymi, która powoduje znaczące przyspieszenie rozwoju całej gospodarki.

4. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę zaprezentowane powyżej rozważania, należy stwierdzić, iż pomimo, powszechnie formułowanej tezy o istnieniu zależności występującej pomiędzy poziomem

³ Zob. P. Siemiątkowski, *Potencjalne korzyści i zagrożenia dla kraju importera bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, w pracy zbior. pod red. S. Pangsy Kania i G. Szczodrowskiego, *Polityka i rozwój gospodarczy Polski w UE. Ocena i perspektywy*, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005, s. 400 i n.

rozwoju społeczno – gospodarczego kraju a napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarki, dopiero dogłębna analiza danych statystycznych pozwala na sformułowanie takiego wniosku.

Wskaźnik rozwoju społecznego HDI jest syntetycznym wskaźnikiem, który pozwala mierzyć efekty zmian zachodzące w rozwoju gospodarczo – społecznym poszczególnych krajów. Jest miarą liczoną przez Agendą ONZ ds. Rozwoju dla prawie wszystkich krajów świata⁴ i publikowaną w ukazującym się co roku Raporcie o Rozwoju Społecznym. Informacje na temat napływu i zasobów bezpośrednich inwestycji zagranicznych są również zamieszczone w raporcie sporządzanym corocznie przez Konferencję Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju.

Poszukując korelacji występujących między poziomem rozwoju ekonomiczno – społecznego danego kraju a napływem kapitału zagranicznego, autorzy sięgnęli do powszechnie dostępnych źródeł informacji. Na ich podstawie przeprowadzili szczegółową analizę, która pozwoliła sformułować najistotniejszy wniosek: wzrost poziomu rozwoju gospodarczo – społecznego wpływa na zwiększenie napływu BIZ do danej gospodarki, a jednocześnie napływ inwestycji jest katalizatorem poprawy poziomu życia.

5. Literatura

- [1] *Beyond scarcity: Power, poverty and the global water crisis*, Human Development Report 2006, UNDP, New York 2006.
- [2] *Cultural Liberty in Today's Diverse World*, Human Development Report 2004, UNDP, New York 2004.
- [3] *Deepening Democracy in a Fragmented World*, Human Development Report 2002, UNDP, New York 2002.
- [4] *Fighting climate change: Human solidarity in a divided world*, Human Development Report 2008, UNDP, New York 2008.
- [5] Golimowska S., *Polityka społeczna państwa w gospodarce rynkowej*. Studium ekonomiczne, PWN, Warszawa 1994.
- [6] Górniewicz G., Siemiątkowski P., *Wprowadzenie do międzynarodowych przepływów kapitału*, TNOiK, Toruń 2006.
- [7] *Human Rights and Human Development*, Human Development Report 2000, UNDP, New York 2000.
- [8] *International Cooperation at a Crossroads: Aid, Trade and Security in an Unequal World*, Human Development Report 2005, UNDP, New York 2005.
- [9] *Making New Technologies Work for Human Development*, Human Development Report 2001, UNDP, New York 2001.
- [10] *Millennium Development Goals: A Compact Among Nations to End Human Poverty*, Human Development Report 2003, UNDP, New York 2003.
- [11] Ostasiewicz W. (red.), *Metodologia pomiaru jakości życia*, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego, Wrocław 2002.
- [12] Ostasiewicz W. (red.), *Ocena i analiza jakości życia*, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego, Wrocław 2004.
- [13] *Overcoming barriers: Human mobility and development*, Human Development Report 2009, UNDP, New York 2009.

⁴ W 2010 roku HDI zostało wyznaczone dla 169 krajów.

- [14] Panek T., Szulc A. (red.), *Statystyka społeczna. Wybrane zagadnienia*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2004.
- [15] Siemiątkowski P., *Determinanty ekonomiczne napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski*, [w:] E. Urbańczyk (red.), *Strategie wzrostu wartości przedsiębiorstwa. Teoria i praktyka*, tom 1, Wydawnictwo KREOS, Szczecin 2005.
- [16] Siemiątkowski P., *Potencjalne korzyści i zagrożenia dla kraju importera bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, [w:] S. Pangsy Kania i G. Szczodrowski (red.), *Polityka i rozwój gospodarczy Polski w UE. Ocena i perspektywy*, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2005.
- [17] Tomczyk-Tołkacz J. (red.), *Jakość życia w perspektywie nauk humanistycznych, ekonomicznych i ekologii*, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu. Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze. Katedra Zarządzania Jakością i Środowiskiem, Jelenia Góra 2003.
- [18] World Investment Report 2002, *Transnational Corporations and Export Competitiveness*, UNCTAD, New York and Geneva 2002.
- [19] World Investment Report 2005, *Transnational Corporations, and the Internationalization of R&D*, UNCTAD, New York and Geneva 2005.
- [20] World Investment Report 2008, *Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva 2008.
- [21] World Investment Report 2010, *Investing in a Low-Carbon Economy*, UNCTAD, New York and Geneva 2010.

Streszczenie

Podstawowym celem artykułu jest analiza zależności występujących pomiędzy napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych a zmianami zachodzącymi w poziomie rozwoju ekonomiczno – społecznego państw. Analizie poddano dwie grupy krajów Unii Europejskiej: wybrane kraje tzw. „starej” UE (Francję, Hiszpanię, Niemcy i Wielką Brytanię) oraz cztery kraje tzw. „nowej” Unii (Czechy, Polskę, Słowację i Słowenię). Wybór takiego obszaru badawczego wydaje się być uzasadniony faktem, iż zdolności nabywcze konsumentów (a tym samym popyt realny) w dużej mierze zależą od poziomu życia (wyznaczonego poziomem rozwoju gospodarczo – społecznego).

W artykule omówiono czynniki warunkujące napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Determinanty napływu BIZ podzielono (w ujęciu teoretycznym) na cztery grupy: ekonomiczne, formalno – instytucjonalne, naturalne oraz społeczno – kulturowe. W pracy dokonano również analizy zmian zachodzących w latach 2000 – 2009 w:

- poziomie życia wybranych krajów, wykorzystując w tym celu wskaźnik rozwoju społecznego HDI,
- napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do wskazanych krajów.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na sformułowanie wniosków, które autorzy zamieścili w końcowej części artykułu.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, BIZ, poziom życia, poziom rozwoju gospodarczo – społecznego, wskaźnik rozwoju społecznego, HDI.

THE LEVEL OF ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT AND THE INFLOW OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN SELECTED EU COUNTRIES

Summary

The aim of the article is the analysis of the relations between the inflow of foreign direct investments (FDI) and changes in the level of economic and social development of selected states. Two groups of countries of the European Union are analyzed: four countries of so called "old" EU (i.e. France, Spain, Germany and Great Britain) and four countries of so called "new" EU (Czech Republic, Poland, Slovenia, Slovakia). The choice of this research area seems to be justified by the fact that the purchasing power of consumers (and thus the demand for real) depend on the quality of life (designated by the level of economic and social development).

The article discusses the factors affecting the inflow of foreign direct investment. Determinants of FDI inflows divided (in theory) into four groups: economic, formal - institutional, natural and socio - cultural. The paper also analyses the changes in the years 2000 - 2009 in:

- living standards of selected countries, using the Human Development Index HDI,*
- inflow of foreign direct investment to the countries concerned.*

The analysis allowed to formulate conclusions, which the authors have placed at the end of the article.

Keywords: foreign direct investment, FDI, quality of life, level of economic and social development, human development index, HDI.

Translated by Ewa Jankowska, Piotr Siemiątkowski

EWA JANKOWSKA
Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu
e-mail: ewa.jankowska@wsb.torun.pl

PIOTR SIEMIĄTKOWSKI
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: piotrsiem@wsb.torun.pl